

Θα αποφύγουμε την εικονική πραγματικότητα;

Στην κατηγορία: [Άρθρα - Απόψεις](#)

Ημερομηνία: 22/08/2010

[Διάδωσέ το!](#)

Γράφει ο Θανάσης Παπάς, αρχιτέκτονας, πρόεδρος μόνιμης επιτροπής αρχιτεκτονικού έργου ΤΕΕ/ΤΚΜ

Google Adsense Center

Είναι ιστορικά τεκμηριωμένη η χωροταξική και η πολεοδομική συγκρότηση του πολεοδομικού συγκροτήματος Θεσσαλονίκης (ΠΣΘ). Δημιουργήθηκαν πολλές κοινότητες τη δεκαετία του '30 και μετεξελίχθηκαν σε δήμους τη δεκαετία του '80. Απέκτησαν υπόσταση, στοιχειώδεις υποδομές και κοινωνικό εξοπλισμό.

Είχα την ευκαιρία να παρακολουθήσω όλη τη διαδρομή (από το '80 και μετά) και να ακούσω από κοντά τις διεργασίες και τους μετασχηματισμούς της δυτικής κυρίως Θεσσαλονίκης δίπλα στους πρωταγωνιστές της αυτοδιοίκησης, τους δημάρχους της εποχής, που ονομάστηκαν "αγωνιστές δήμαρχοι". Το 1990 παρακολουθήσαμε την αποκαθήλωσή τους από τους "αντάρτες ΠΑΣΟΚ" και την αυτοδιοικητική τους προέλαση, η οποία με τη σειρά της έδωσε τη θέση της σε αρκετούς δημάρχους που εκλέχτηκαν με τη σημαία της ΝΔ και εν πολλοίς εδραιώθηκαν οριστικά μέχρι νεωτέρας.

Στον χρόνο που διανύθηκε πολλά άλλαξαν, πολλά διημείφθησαν στη σχέση τοπικής και κεντρικής εξουσίας, φτάνοντας τελικά στη νέα πρόταση με την εγγραφή του "Καλλικράτη" στη χάρτα της αυτοδιοίκησης.

Ας θυμηθούμε:

1. Τον οργανισμό ρυθμιστικού

Η σύσταση και λειτουργία του ΟΡΘΕ δημιούργησε προϋποθέσεις για τη χωροταξική-πολεοδομική κι αναπτυξιακή προοπτική των ΟΤΑ, στη ζώνη ευθύνης του και ιδίως των ΟΤΑ του ΠΣΘ, που τον ανακήρυξαν ως το θεμελιώδες εργαλείο για την επίτευξη των στόχων τους.

Πράγματι, στις τότε επικρατούσες συνθήκες η λειτουργία του είχε θετικό πρόσημο και κυρίως είχε τη στήριξη της αυτοδιοίκησης.

Πρωτοβουλίες και δράσεις στηριζόμενες σε ευρωπαϊκούς κι εθνικούς πόρους και επεξεργασίες-μελέτες για κρίσιμα θέματα ήταν στην ημερήσια διάταξη.

Γενική κυκλοφοριακή μελέτη, στάθμευση στο κέντρο, λεωφορειολωρίδες, πολεοδομικά θέματα, αρχιτεκτονικοί διαγωνισμοί, αναπλάσεις, μελέτες για στρατόπεδα, προτάσεις για τη δημιουργία τράπεζας γης κι αξιοποίηση εκτάσεων περιαιστικής περιοχής κ.ά.

Ξεχωρίζει κανείς τη μελέτη για τη ΖΟΕ, η οποία με ευθύνη της τότε υπουργού Β. Παπανδρέου δεν θεσμοθετήθηκε, με καταστροφικά αποτελέσματα στη διαχείριση του θέματος: χρήσεις γης και σχεδιασμός.

2. Το στρατηγικό σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης

Οι μελέτες και τα φόρα διαλόγου έθεσαν ζητήματα ουσίας για τη μητροπολιτική διακυβέρνηση. Σε πολιτικό επίπεδο το όργανο πολιτικής πρωτοβουλίας και σε κοινωνικό επίπεδο φορέων το συμβούλιο στρατηγικού σχεδιασμού αποτελούσαν δομικές προτάσεις για τη συνοχή της μητροπολιτικής περιοχής και έθεταν τον ουσιαστικό σχεδιασμό/ προγραμματισμό επί πραγματικού εδάφους.

Ενδεικτικά, αναφέρω τα επιχειρησιακά σχέδια για προώθηση παρεμβάσεων του δημόσιου τομέα κι επενδυτικών πρωτοβουλιών του ιδιωτικού, για την ποιότητα ζωής /οικιστικής ανάπτυξης /υποδομών ,ανταγωνιστικότητας/ απασχόλησης. Και η μελέτη/προσπάθεια αυτή για το στρατηγικό σχέδιο βιώσιμης ανάπτυξης έμεινε στα χαρτιά.

3. Την αναπτυξιακή ΒΔ Θεσσαλονίκης

Από την άλλη, οι πρωτοβουλίες για το δυτικό τόξο δεν οδηγήθηκαν στη σύσταση θυγατρικής εταιρείας στην ευθύνη του ΟΡΘΕ, αλλά κατά το 2001 η κεντρική κυβέρνηση με τη συνέργια των δημάρχων της δυτικής Θεσσαλονίκης δημιούργησαν την Αναπτυξιακή ΒΔ Θεσσαλονίκης.

Η Αναπτυξιακή είχε την πρόθεση, διαχειρίστηκε υποθέσεις και κονδύλια, προσπάθησε να σχεδιάσει το στρατηγικό σχέδιο για τη ΒΔ Θεσσαλονίκη, αλλά τα συμβαλλόμενα μέρη της έδιναν και δίνουν προτεραιότητα στο μέρος/ μερτικό και όχι στο όλον/ σύνολο.

Γι' αυτό δεν υπάρχει δομή και οργανωμένη υπόσταση της εταιρείας, γι' αυτό οι προτάσεις/ μελέτες/ προγραμματισμοί βρίσκονται πάντα στο επίπεδο της εξαγγελίας, στο επίπεδο των προθέσεων και στην καλύτερη περίπτωση ολοκληρώνονται κάποιες τομεακές μελέτες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα το δυτικό τόξο, το στρατηγικό και το τέλμα που επικρατεί στη δομή της δυτικής περιοχής.

Πέρα από στοιχειώδεις χώρους, η δυτική Θεσσαλονίκη δεν προσφέρει κανένα χαρακτηριστικό δημόσιου ενδιαφέροντος.

Η δημιουργία μιας αλυσίδας δημόσιων χώρων με συνοχή, ως πρώτο βήμα για τον αστικό σχεδιασμό που πρέπει μεθοδικά να εκτείνεται, αποτελεί και σήμερα ουτοπία.

4. Το στρατηγικό ΒΔ Θεσσαλονίκης

Τον Φεβρουάριο του 2004 δημοσιοποιήθηκε το στρατηγικό με προβλεπόμενους άξονες:

- την οικονομία/ ανάπτυξη
- Το περιβάλλον/υποδομές/ ποιότητα ζωής
- Τη κοινωνική συνοχή/απασχόληση/αθλητισμό/πολιτισμό

Διαβάζει κανείς για δημιουργία τοπικών πόλων ανάπτυξης, για τοπική ταυτότητα κι συγκέντρωση δραστηριοτήτων οικονομικού-πολιτιστικού χαρακτήρα σε επίπεδο ΠΣΘ. Ακόμα για νέα οικονομία, ανταγωνιστικότητα, εκπαίδευση ανθρώπινου δυναμικού, σε επίπεδο Αναπτυξιακής, με πεδίο αναφοράς ολόκληρη τη ΒΔ Θεσσαλονίκη. Για την υλοποίηση των στόχων αυτών υπήρχε πρόβλεψη ειδικού ταμείου βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι πασιφανές όμως πως κεντρικές λειτουργίες και διοίκηση σε επίπεδο ΠΣΘ απουσιάζουν εκκωφαντικά από τη δυτική Θεσσαλονίκη. Είχε εντούτοις διατυπωθεί το πλαίσιο -βλέπε μελέτες κι εξειδικεύσεις των ευρωπαϊκών

μελετητών, με αφετηρία το δυτικό τόξο- για τη δημιουργία επιχειρηματικού κέντρου ΝΑ Ευρώπης, για χωροθέτηση διοικητικών υπηρεσιών, για λειτουργία αγορών κι θεματικών πάρκων, για ανάδειξη της περιοχής ως θαλάσσιας πύλης της Ευρώπης και δημιουργίας υποδομών αναψυχής και τριτογενούς/τεταρτογενούς τομέα στην έξοδο της δυτικής πλευράς προς τη θάλασσα.

Στρατηγικό έλλειμμα

Εύκολα αναγνωρίζει κανείς πως οι ακολουθούμενες μέθοδοι αστικής διακυβέρνησης του ΠΣΘ επιτείνουν τα προβλήματα και χειροτερεύουν την ποιότητα ζωής. Άλλωστε, ο τρόπος σχεδιασμού και ο τρόπος λειτουργίας του ΠΣΘ προκρίνει την υποβάθμιση κι απομακρύνει το στόχο για σύγχρονη και βιώσιμη πόλη.

Τα μεγάλα θέματα σχεδιασμού (νέο ρυθμιστικό/ΓΠΣ/επεκτάσεις-πολεοδομήσεις) συνεχίζουν νωχελικά τη προδιαγεγραμμένη τους πορεία. Δεν υφίσταται χρονικός προγραμματισμός κι όταν αυτός ακροφάινεται, ο επόμενος διαχειριστής(;) τον σβήνει, για να επιδοθεί σε νέες ασκήσεις συμβατές με την πολιτική συγκυρία και τον συσχετισμό εντός κυβερνητικού σχήματος. Αυτό λέει η εμπειρία.

Εν τω μεταξύ βέβαια, δεν υπάρχει σχεδιασμός που μεθοδικά για παράδειγμα να ρυθμίζει την οικιστική ανάπτυξη, όμως το ΠΣΘ των 55.000 στρμ. “κεφαλαιοποιεί” επεκτάσεις-μέσω των ΓΠΣ των ΟΤΑ - 70.000 στρμ.!

Ο ΟΡΘΕ, του οποίου τις αρμοδιότητες αν ανακαλέσει κάποιος θα εντυπωσιαστεί, βρισκόταν τα τελευταία χρόνια σε ύπνωση και η αφύπνισή του επιβάλλει μεγάλη προσπάθεια και κυρίως πολιτική έμπρακτη στήριξη. Η οργανωτική και στελεχιακή ατροφία είναι προφανής και είναι ο μόνος εποπτευόμενος οργανισμός του ΥΠΕΚΑ, που δεν διαθέτει καν site. Έτσι τον παρέλαβε η νέα διοίκηση του ΟΡΘΕ πρόσφατα. Είναι φανερό ότι νέες εξαγγελίες χωρίς προαπαιτούμενα απλώς θα επιβαρύνουν τη βεβαρημένη κατάσταση.

Ταυτόχρονα όμως, και εν μέσω “Καλλικράτη”, το ΠΣΘ βρίσκεται εκ νέου διανεμημένο από πληθώρα “χωρικών μορφωμάτων”, όπου μοιραία τα θέματα μητροπολιτικής εμβέλειας κινδυνεύουν να γίνονται τιμάρια κατ’ αναλογία των νέων δήμων. Είναι δε πολύ πιθανόν οι νέοι δήμοι να μην εκφράζουν την πολυκεντρικότητα- επί τη βάσει κριτηρίων- του ΠΣΘ, αλλά τα θραύσματα που κατά κάποιον τρόπο ενοποιούνται. Σε κάθε περίπτωση, οι νέοι δήμοι π.χ. Π. Μελά, Εύοσμον - Κορδελιού, Αμπελοκήπων - Μενεμένης θα απασχοληθούν επί μακρόν με την “εσωτερική τους ενοποίηση” και υστερότερα θα αντικρίσουν τη συσχέτισή τους με τον περίγυρο. Ο μητροπολιτικός δήμος μετατίθεται για το μέλλον και φυσικά δεν είναι προβλέψιμο το όνομα του αρχιτέκτονα της νέας μεταρρύθμισης από τώρα.

Και τώρα;

Όταν λέμε ότι χρειάζονται συνδυαστικές αναπτύξεις για τον μητροπολιτικό χώρο, με στόχο ένα νέο ρυθμιστικό - πολεοδομικό σχέδιο (master-plan) εννοούμε ότι πρέπει να αλλάξουμε ρότα και να επισπεύσουμε στηριζόμενοι στην εκτεθείσα εμπειρία και βλέποντας τη διαδρομή. Τώρα χρειάζονται ρεαλιστικές και καινοτόμες ιδέες και σύγχρονος/ αειφορικός αστικός ανασχεδιασμός. Σχεδιασμός ευέλικτος-ανανεωμένος με προσανατολισμό τις αστικές αναπλάσεις που θα αποτελέσουν τον μάντα για τον μετασχηματισμό της μητροπολιτικής περιοχής. Οι χωροθετήσεις και οι σχεδιασμοί πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο μιας “μητροπολιτικής αυτοδιοίκησης” και όχι κατά το δοκούν ανά χρήστη, ανά φορέα, ανά ΟΤΑ. Η περιοχή των κεραμείων Αλλατίνη, οι μεγάλες δημόσιες εκτάσεις περιοχής Λαχανόκηπων και η δυτική Θεσσαλονίκη με το δυτικό τόξο, η απόδοση και αξιοποίηση των στρατοπέδων αποτελούν το προνομιακό πεδίο, ώστε να εξελιχθεί ένας ευρείας έκτασης

υλοποιήσιμος σχεδιασμός με χαρακτηριστικά αστικής και κοινωνικής συνοχής. Η συντεταγμένη μελετητική ολοκλήρωση -με βάση τις προμελέτες που έχουν εκπονηθεί- και η θεσμοθέτηση του σχεδιασμού αυτού μέσω της Ε.Ε. του ΟΡΘΕ και εν συνεχεία η θεσμική τους έγκριση από το ΥΠΕΚΑ, ως προσάρτημα του Ρυθμιστικού Σχεδίου -με νόμο- αποτελεί την ενδεδειγμένη λύση για την άμεση υλοποίηση επιτέλους των μεγάλων αναπλάσεων που έχει ανάγκη η Θεσσαλονίκη. Η αξιοποίηση επίσης της δημόσιας γης, με τη δημιουργία τράπεζας γης, θα δημιουργήσει προϋποθέσεις για ανάπτυξη της περιαστικής περιοχής και για την υλοποίηση προγραμμάτων αστικής αναγέννησης σε φθαρμένες οικιστικά και πολεοδομικά περιοχές. Οι παρεμβάσεις αυτές πρέπει να συνοδευτούν από μια βεντάλια έργων και παρεμβάσεων με στόχο την αντιστροφή της φθίνουσας πορείας της πόλης αυτής.

Στη σημερινή συγκυρία όμως χρειάζεται κάτι επιπλέον...

Χρειάζεται λοιπόν ένα προαπαιτούμενο:

Πρέπει να συμφωνηθεί ένα στρατηγικό σχέδιο με την ενεργοποίηση ενός επιτελικού οργάνου μητροπολιτικής εμβέλειας για τον συντονισμό δημοσίου - ιδιωτικού τομέα με στόχο τη διαχείριση της μητροπολιτικής Θεσσαλονίκης.

Μια δομή για τη διαχείριση των ευρωπαϊκών πόρων, τη συγκέντρωση και προσέλκυση κεφαλαίων και τη χρηματοδότηση έργων με σκοπό την ανάδειξη της Θεσσαλονίκης σε μητροπολιτικό κέντρο και με αντικείμενο τον σχεδιασμό - εποπτεία - υλοποίηση των έργων και τον συντονισμό με τους φορείς και τον ιδιωτικό τομέα.

Η νέα λοιπόν δομή πρέπει να συγκεντρώνει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς του ΠΣΘ, σε σχήμα ΑΕ ειδικού σκοπού ή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρείας, για την εμπέδωση ευρείας συνεργασίας, με στόχο τον προγραμματισμό και κυρίως τη λειτουργία ενιαίου κέντρου διοίκησης και διαχείρισης. Η εταιρεία ειδικού σκοπού που ήταν -τότε- στις προθέσεις της γενικής κυβέρνησης, με την εποπτεία του ΟΡΘΕ μπορεί -τώρα- κάλλιστα να συγκροτηθεί και να αναλάβει το έργο της μητροπολιτικής ανασυγκρότησης.

Χωρίς περιστροφές, καθυστερήσεις. Η γενική κυβέρνηση πρέπει να το αποφασίσει τώρα. Αλλιώς δεν μπορεί κανείς “να φέρει βόλτα” την υφιστάμενη κατάσταση θλίψης.

Όταν κανείς γράφει συνέχεια για τέτοια πράγματα, καμιά φορά συμβαίνουν...